

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОКРЕМИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

**БОРЦЕВИЧ Павло Святославович - кандидат юридичних наук, професор
кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії
внутрішніх справ**

<https://orcid.org/0000-0003-0921-0779>
DOI 10.32782/NP.2023.3.32

Метою статті є здійснення аналізу стану правового регулювання забезпечення безпеки окремих енергетичних ресурсів, а також визначення основних проблем у цьому контексті й способів їх вирішення. Її досягнення передбачає вивчення існуючих наукових джерел і нормативно-правової бази, що стосується енергетичних ресурсів, джерел енергії, відповідного інституційного механізму. Це зумовлює використання міждисциплінарної методології дослідження, насамперед, порівняльного, діалектичного, формально-юридичного, герменевтичного, системного, інших методів.

У сучасній науці фактично не сформовано єдиних загальноприйнятих визначень «енергії», «енергетичних ресурсів», так само і «безпеки», «безпеки енергетичних ресурсів», відсутні уніфіковані підходи до їх кваліфікації, трактування, типологізації тощо. Енергоресурси або джерела енергії зазвичай трактуються як матеріальні об'єкти, в яких акумульована енергія, придатна для використання людиною. Загалом вони поділяються на дві групи: первинні (нафта, природний газ, вугілля, горючі сланці, вода річок і морів, гейзери, вітер тощо) і вторинні (горючі або паливні, теплові і надлишкового тиску). Причому перші поділяються на поновлювані й непоновлювані, все більшого поширення і значення набувають антропогенні, причому більшість з них відзначаються різними безпековими характеристиками і ризиками, загрозами.

Не дивлячись на численні міжнародні стандарти, прийняті на універсальному, регіональному, наднаціональному рівнях щодо

різних енергетичних ресурсів, безпеки їх видобування, транспортування, споживання, загалом енергетичної безпеки, а також закони й інші нормативно-правові акти національного рівня, існує ряд проблем, що потребують вирішення. Так, особлива природа і термінологічна неузгодженість щодо трактування енергії, енергетичних ресурсів, недосконалість правових режимів використання деяких з них, невідомість міжнародних гарантій та інші проблеми у цьому контексті зумовлюють необхідність модернізації згаданих актів, передбачених ними інституційних механізмів забезпечення безпеки енергетичних ресурсів, фізичного захисту ядерних матеріалів, подальшої гармонізації енергетичного законодавства з правом ЄС, забезпечення енергетичної безпеки та енергетичної незалежності України.

Ключові слова: енергетична безпека, енергетичні ресурси, джерела енергії, міжнародні стандарти, фізичний захист ядерних матеріалів, державна політика, правове регулювання, забезпечення.

Постановка проблеми

Життєдіяльність людства є багатогранною, але пов'язана з базовими і сучасними благами цивілізації, зокрема, теплом, світлом, водою, інтернетом тощо. Проте навряд чи можна стверджувати про повноцінне існування людства без енергетичних ресурсів. Крім цього, на початку III тисячоліття у світовому співтоваристві відбуваються значні трансформації, включаючи реформуван-

ня енергетичного сектору, зміни підходів до здійснення енергетичної, екологічної, кліматичної та інших видів політики національного, регіонального і глобального рівнів. Зокрема, пріоритетним є використання відновлювальних джерел енергії, екологічно орієнтованої енергетики, стратегічний вимір конституювання згаданої політики і відповідального споживання природних ресурсів, забезпечення енергетичної безпеки і сталого розвитку.

Аналіз публікацій та останніх досліджень, в яких започатковано вирішення проблеми

Проблематика енергетичної безпеки, енергетичних ресурсів все частіше розкривається у вітчизняних і зарубіжних наукових працях. Так, наразі можна відзначити науковий доробок таких учених як: С. Білоцький, Ю. Ващенко, І. Гончарук, Р. Єделєв, С. Завгородня, Н. Камінська, А. Кориневич, М. Кузьміна, В. Лір, В. Лойко, М. Медведєва, Д. Молдованов, О. Муза, Б. Остудімов, Е. Рибнікова, О. Суходоля, Ю. Харазішвілі, А. Шидловський, Є.Шульга і т.д. Слід зазначити, що питання державно-правового регулювання, міжнародної регламентації енергетичної політики, політики енергоефективності, енергозбереження, розвитку і функціонування енергоринків, подолання енергетичної бідності та інші все частіше розглядають економісти, правники, політологи тощо. Але залишається значний сегмент аспектів у даному напрямі, що потребують більш детального розгляду, узагальнень, звернення уваги особливо на безпекові аспекти енергетичної політики, енергетичних ресурсів тощо.

Мету цієї статті становить аналіз стану правового регулювання забезпечення безпеки окремих енергетичних ресурсів, а також визначення основних проблем у цьому контексті й способів їх вирішення.

Досягнення визначеної мети дослідження і відповідних завдань передбачає вивчення існуючих наукових джерел і нормативно-правової бази, що стосується енергетичних ресурсів, джерел енергії, уповноважених органів, організацій, діяльність яких закріпле-

на даною базою. Це зумовлює використання міждисциплінарної методології дослідження, насамперед, порівняльного, діалектичного, формально-юридичного, герменевтичного, системного, інших методів.

Виклад основного матеріалу

Значна кількість природних ресурсів, включаючи тих, що є сировиною для отримання енергії, їх різновиди, особливості розвідки, постачання, транспортування, споживання закріплені на національному і міжнародному рівнях. Важливо, що ці процеси відбувались на підставі наукового обґрунтування доцільності й меж правового регулювання, доктринального вивчення зазначеної і суміжної проблематики.

Видається, що стан наукової розробленості забезпечення безпеки енергетичних ресурсів, енергетичної безпеки різних рівнів є недостатнім, тим паче вони є динамічними категоріями, що потребують постійного аналізу, вивчення представниками різних галузей науки, експертами, аналітиками.

Стосовно правових сутнісних характеристик дослідження безпеки енергетичних ресурсів, поряд з екологічними, геологічними, соціально-економічними і т.д., зосередимось на базових категоріях – «енергія», «енергетичні ресурси». Як відомо, вони вже стали самостійними об'єктами суспільних відносин, регулювання у національному, європейському і міжнародному праві.

Не дивлячись на значний прогрес на цьому шляху, фактично у сучасній науці не сформовано єдиних загальноприйнятих визначень як «енергії», «енергетичних ресурсів», так і «безпеки», «безпеки енергетичних ресурсів», так само відсутні уніфіковані підходи до їх кваліфікації, трактування, типологізації тощо.

Енергоресурси або джерела енергії зазвичай трактуються як матеріальні об'єкти, в яких акумульована енергія, придатна для використання людиною. Причому вони поділяються на дві групи:

1. первинні – природні ресурси, які не переробляли і не перетворювали: сира нафта, природний газ, вугілля, горючі сланці, вода річок і морів, гейзери, вітер тощо;

2. вторинні (ВЕР) – енергія різних видів, що вивільняється з технологічного процесу чи установки, використання якої не є обов'язковим для здійснення основного техногенного процесу [2-3].

За даними World Energy Council до природних енергетичних ресурсів належать: гідроенергія, геотермальна, ядерна, сонячна енергія, вітроенергія, енергія морських припливів і відпливів, енергія біомаси та енергія, вироблена іншими нетрадиційними джерелами. [4] У свою чергу, первинні ресурси або види енергії поділяють на поновлювані (сонячне випромінення, біомаса, вітер, вода річок та океанів, гейзери; теплова енергія ядра Землі, а також хімічних реакцій і радіоактивного розпаду в її надрах тощо) і неоновлювані (викопне органічне паливо – вугілля, нафта, природний газ, торф, горючі сланці, а також ядерне паливо). Поновлювані джерела енергії – ті, відновлення яких постійно здійснюється в природі і які існують на основі постійних чи періодично виникаючих в природі потоків енергії. Крім природних джерел поновлюваних енергоресурсів, усе більшого поширення і значення набувають антропогенні, до яких належать теплові, органічні та інші відходи діяльності людства.

Вторинні енергоресурси за видом енергії поділяються на горючі (або паливні), теплові і надлишкового тиску. Загалом різні види енергетичних ресурсів мають різну якість, для палива її характеризує теплотворна спроможність, тобто скільки енергії (тепла) може виділити це джерело. Також вони мають різні безпекові характеристики.

Задля більш точних і всеохоплюючих визначень «енергії», «енергетичних ресурсів», видається необхідним звернення уваги на їх правові, економічні та соціальні, технічні та інші властивості й ознаки даних явищ. Це підтверджує і багатогранна природа, міждисциплінарність і стратегічне значення власне енергії, енергетичних ресурсів для суспільства і людства, забезпечення їх безпеки і т.д.

Слід підкреслити, що публічно-правові й приватно-правові аспекти враховуються при формулюванні правового визначення енергії, спираючись на її фізичну характе-

ристику, яка не має речового матеріального результату, а тільки відповідний корисний ефект [5, с. 123].

З огляду на становлення і розвиток енергетичного права і законодавства України, міжнародного енергетичного права, енергетичного права ЄС, зупинимось на деяких особливостях об'єктивізації енергії та енергетичних ресурсів. На думку А. Кориневича, об'єктом міжнародного енергетичного права є не енергія, а енергетичні ресурси, з яких її виробляють. Своєю чергою до енергетичних ресурсів він відносить «первинні джерела вичерпних і невичерпних енергетичних резервів, а саме нафти, природного газу, вугілля, урану, сонячної енергії, енергії вітру, енергії хвиль, енергії припливів і відпливів, перетворення термальної енергії океану в електричну, гідроелектроенергетики, біомаси, водню і геотермальної енергії» [6].

В енергетичному виробництві численної кількості держав, крім традиційних джерел енергії (вугілля, природний газ, нафта), значною частиною є природні ресурси, що не відносяться до традиційних категорій, а саме – невичерпні джерела енергії. Безумовно, такий чинник суттєво вплинув на форми й активізацію міжнародного співробітництва задля взаємної підтримки і допомоги у процесі розвідки і використання згаданих джерел енергії.

Тому у світовій практиці, національному законодавстві й міжнародному праві використовуються такі види джерел енергії як: «екологічно орієнтовані», «альтернативні», «відновлювані», «нетрадиційні» і т.і. Іноді спостерігається певна неузгодженість на рівні однієї держави, чи загалом у практиці світового співтовариства як у процесі правової регламентації, так і різних трактувань у доктринальних джерелах, актах міжнародних організацій, судовій практиці.

Ще Резолюцією ЕКОСОП 598 (XXI) «Вивчення нових джерел енергії, за винятком атома, як фактору економічного розвитку» 1956 р. згадуються «нові джерела енергії». Пізніше у резолюції ЕКОСОП 710 А (XXVII) «Економічний розвиток слаборозвинених країн: джерела енергії» 1959 р. йдеться про «незвичайні джерела енергії», у Резо-

люції 779 (XXX) «Конференція Організації Об'єднаних Націй з питання про нові джерела енергії (сонячної енергії, енергії вітру і геотермічної енергії)» – знову «нові джерела енергії», а з часу Резолюції ГА ООН № 33/148 «Конференція ООН з нових і відновлюваних джерел енергії» 1978 р. уже переважають «нові і відновлювані джерела енергії». Тоді до нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії були віднесені «сонячна енергія, геотермальна енергія, енергія вітру, енергія світла, енергія припливів і відливів, енергія хвиль і термального градієнта моря, енергія перетворення біомаси, енергія, яку отримують за рахунок спалювання паливної деревини, деревного вугілля, торфу, горючих сланців, бітумінозних пісковиків, енергія використання тяглової худоби і гідроенергія».

В актах ЄС з питань використання енергії, виробленої з нетрадиційних джерел енергії, поширені були у використанні «альтернативні джерела енергії» і «відновлювані джерела енергії»; у документі «Глобальна енергетична безпека» Плані дій G8 2006 року вже розмежовуються «відновлювана енергія» та «альтернативна енергія». Так, у першому випадку відновлюваною є енергія сонця, енергія вітру, гідроенергія і біомаса, а альтернативною енергією – переважно більш екологічно чиста, низьковуглецева енергія [8; 18].

Згідно зі Статутом Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA) «відновлювана енергія означає всі форми енергії, що постійно виробляється відновлюваними джерелами...» [9]. Цей документ є уніфікованим актом, що становить правову основу співпраці з питань використання відновлюваних джерел енергії, тому вищевикладене поняття є своєрідним стандартом, що має бути належним чином імplementованим у національні законодавства, надалі використовуватись при розробці й укладанні міжнародних договорів, прийнятті інших актів у цьому напрямі.

Ще більш узагальнюючою категорією є «стійка енергетика», що використовується ГА ООН у резолюції 2012 р. № 67/215 для кваліфікації згаданих видів енергії та дже-

рел енергії, щодо збільшення їх частки у світовому енергетичному балансі.

Як бачимо, спостерігається певна термінологічна невизначеність у даній сфері, що ускладнює їх подальше правове закріплення, правозастосування і відображається у діяльності уповноважених органів, організацій тощо.

У законодавстві України поширене використання категорії «альтернативні джерела енергії». Так, за Законом України «Про альтернативні джерела енергії» «альтернативні джерела енергії – це відновлювані джерела енергії ...» (ст. 1) [10]. Фактично, ці два поняття є тотожними. Проте у міжнародній договірній практиці за участю України та інших держав вживається часто категорія «відновлювані джерела енергії». Тут закономірним є висновок про потребу узгодження українського законодавства з міжнародними і європейськими правовими актами.

Так само на це звертають увагу учені, зокрема, С. Білоцький, Н. Камінська, М. Кузьміна та ін. До того ж, ще й у зарубіжних дослідженнях є різні підходи до щодо термінологічної уніфікації, типологізації джерел енергії, енергоресурсів. Наприклад, обґрунтовується поділ всіх джерел енергії на «невідновлювані» і «постійні», до яких відносять енергію сонця, вітру, причому набули поширення «нетрадиційні», «відновлювані» чи «альтернативні» джерела енергії.

А. Бредбрук як один з найбільш відомих дослідників енергетичного права відзначає екологічну природу і спрямованість сталого розвитку і відновлюваної енергетики, виокремлює «зелену енергетику», яка призначена для збільшення використання відновлюваних джерел енергії у виробництві електроенергії з метою поліпшення стану навколишнього середовища і зменшення викидів в атмосферу вуглекислого газу. Він до відновлюваних джерел відносить сонячну енергію, енергію вітру, біомаси, гідроелектроенергію і геотермальну енергію. Так, перше з них як загальна категорія охоплює виробництво електроенергії з фотоелементів активних, пасивних систем опалення, охолодження приміщень; друге видобувають за допомогою автономних генераторів або з набору генераторів, сконцентрованих

у «вітропарку», що зазвичай розміщують на відкритій місцевості, неподалік моря, гірського перевалу тощо. Зрештою, біомаса включає енергоресурси, утворені з органічних матеріалів (деревина, продукти харчування і сільського господарства, вологі відходи, газ з органічних відходів, після спалювання твердих відходів і т.д. [12, с. 18].

Не вперше у дослідженнях акцентуємо на безпеці енергетичних ресурсів, оскільки від безпечного і стабільного функціонування галузі енергетики залежить щоденне безперебійне функціонування усіх сфер економіки України. Особливо в умовах реформування даної галузі, привести законодавства у відповідність зі стандартами ЄС, одне з першочергових завдань стосується розвитку безпечних і конкурентних ринків природного газу й електроенергії з прозорим ціноутворенням і належним захистом споживачів. Ще в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зазначено, що обидві сторони віддані посиленню енергетичної безпеки, сприянню розвитку належної інфраструктури та посиленню ринкової інтеграції та регуляторної адаптації до ключових елементів *acquis* ЄС, сприянню енергетичній ефективності та використанню поновлюваних джерел енергії, тощо [13].

Вкотре слід звернути увагу і на необхідність належного ефективного фізичного захисту ядерних матеріалів як виду діяльності в сфері використання ядерної енергії, що являє собою сукупність організаційно-правових та інженерно-технічних заходів, спрямованих на попередження несанкціонованого вилучення або застосування ядерних матеріалів під час їх зберігання, використання і транспортування. Виокремлення ядерних матеріалів серед інших радіоактивних матеріалів, на думку автора, складає особливість міжнародно-правового регулювання фізичного захисту ядерних матеріалів. Якісною ознакою такого виокремлення є те, що ядерні матеріали, визначення яких наведено в ст. 1 Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу 1979 р., на відміну від інших радіоактивних матеріалів, можуть безпосередньо бути використані у виробництві ядерного вибухового пристрою, а

тому являють підвищену небезпеку для суспільства. Зазначений критерій покладено в основу розмежування міжнародно-правового регулювання фізичного захисту ядерних матеріалів від міжнародно-правового регулювання захисту радіоактивних матеріалів та джерел іонізуючого випромінювання [14-15].

Фізичний захист ядерних матеріалів, через спрямованість його дії на дотримання принципу мирного використання атомної енергії, взаємозв'язок із системою гарантій МАГАТЕ, контролем за ядерним експортом, слід вважати однією з складових міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї. А у зв'язку з потенційною небезпекою вчинення терористами диверсій, пов'язаних з ядерними матеріалами, об'єктами енергетичної інфраструктури, принцип виключно мирного використання атомної енергії доцільно розглядати як зобов'язання держав не розповсюджувати ядерну зброю шляхом її передачі неядерним державам, перепрофілювання ядерної діяльності останніх на вироблення такої зброї, та й забезпечувати фізичний захист ядерних матеріалів від спроб незаконного вилучення та використання окремими особами та злочинними угрупованнями. Причому метою згаданого захисту є недопущення заволодіння ядерними матеріалами окремими особами або їх групою для створення ядерного вибухового пристрою або використання матеріалів для вчинення диверсії, на відміну від системи гарантій МАГАТЕ.

За її Рекомендаціями з фізичного захисту INFCIRC 225/Rev.4/Connext конкретизовано зміст принципів фізичного захисту, виділяючи такі елементи державної системи фізичного захисту: а) проектна загроза; б) закони та правила; с) конфіденційність; d) оцінка здійснення заходів фізичного захисту. Усі ці елементи є обов'язковими складовими для визначення вимог з фізичного захисту ядерних матеріалів під час їх зберігання, використання та транспортування.

Ст. 7 Конвенції 1980 р. з поправками 2005 р. визначено можливі протиправні діяння щодо ядерного матеріалу та ядерної установки, що є міжнародними стандартами в сфері відповідальності за незаконне вилу-

чення ядерного матеріалу та вчинення диверсії, предметом якої є ядерний матеріал або ядерна установка. У цьому зв'язку держави-учасниці Конвенції повинні застосовувати заходи, метою яких є приведення норм національного законодавства у Конвенції. Тому в кримінальні кодекси Китаю, ряду європейських держав-учасниць, нормативно-правові акти США імплементовано її положення. Недостатнє врахування в кримінальному законодавстві суспільної небезпеки зазначених злочинів створює ситуації, в яких держави не реагують належним чином на факти злочинної поведінки, ставлячи під загрозу життя і здоров'я людей, безпеку навколишнього середовища, а також стабільні відносини між державами.

В Україні прийнято ряд нормативно-правових актів з питань забезпечення безпеки енергетичних ресурсів. Йдеться як про закони, так і інші акти. Так, наприклад виокремимо Закони України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» 1995 р., «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» 1998 р., «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» 2000 р., «Про ринок природного газу» 2015 р. і т.д. Слід згадати Кодекс газотранспортної системи, затверджений постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг 2015 р., низку рішень Ради національної безпеки і оборони України, особливо з 2014 р., уведених в дію Указами Президента України, а також документи стратегічного характеру (Розпорядження КМУ «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року» 2023 р., «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» 2017 р., «Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки» 2021 р.; «Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджену Указом Президента України 2020 р. та ін.

Значна їх частина пов'язана з успішністю євроінтеграції, синхронізацією українських енергосистем та ринків з європейськими, сталим та прозорим розвитком

сектору енергетики, відновлення енергетичного сектору. Складно не погодитись з тим, що підвищення стійкості енергосистеми для інтеграції до європейської енергетичної системи, розвиток здорової конкуренції на енергетичному ринку України, інвестиції у сучасні екологічно чисті енергетичні технології – це запорука розвитку енергетичного сектору та енергетичної безпеки держави. [16].

Тому передбачені завдання щодо забезпечення належного рівня диверсифікації енергетичних ресурсів та технологій, зростання обсягів видобування природного газу та інших видів енергоресурсів, запровадження дієвих механізмів державно-приватного партнерства для забезпечення енергетичної безпеки, обговорення питань забезпечення регіональної енергетичної безпеки та створення нормативно-правової бази та розроблення плану дій щодо повернення активів та ресурсів паливно-енергетичного комплексу, що були захоплені внаслідок тимчасової окупації рф частини території України.

Не можна не згадати про загрози ядерного тероризму в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України, руйнування об'єктів енергетичної інфраструктури. Як свідчать реалії сьогодення, не завжди дієвою є система гарантій МАГАТЕ, її діяльність, як й інших безпекових міжнародних організацій. Тому, на нашу думку, назріла необхідність перегляду міжнародної, регіональної систем безпеки, удосконалення інструментів захисту системи національної безпеки, енергетичної безпеки.

Висновки

Питання енергетичної безпеки України актуалізувалось з проголошенням незалежності і особливо загострилося з початком російської гібридної агресії проти України. Постійні погрози зриву постачання енергетичних ресурсів з росії змусили переосмислити підходи, методи і способи забезпечення енергетичної безпеки та енергетичної незалежності, що становлять необхідні умови існування держави.

Здійснений аналіз стану правового регулювання забезпечення безпеки окремих енергетичних ресурсів дозволяє стверджу-

вати про існування значної кількості міжнародних стандартів, розроблених і прийнятих на універсальному, регіональному, національному рівнях щодо різних енергетичних ресурсів, безпеки їх видобування, транспортування, споживання, загалом енергетичної безпеки. Також численними є прийняті на національному рівні закони й інші нормативно-правові акти з питань забезпечення безпеки енергетичних ресурсів. Водночас особлива природа і певна термінологічна неузгодженість щодо трактування як енергії, так і енергетичних ресурсів, недосконалість правових режимів використання деяких з них, недовіра міжнародних гарантій та інші проблеми у цьому контексті зумовлюють необхідність модернізації досліджених міжнародно-правових та національних нормативно-правових актів, передбачених ними інституційних механізмів забезпечення безпеки енергетичних ресурсів, фізичного захисту ядерних матеріалів, подальшої гармонізації енергетичного законодавства з правом ЄС.

Література

1. Остудімов Б. А. Доктринальні джерела дослідження енергетичної безпеки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. №1(93), С. 69-79.
2. Словник термінів у сферах енергоефективності та ВДЕ. URL: <https://saec.gov.ua/uk/customers/sloynyk-terminiv>
3. Енергетичні ресурси. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8>; <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8>
4. *World Energy Resources 2013 Survey*. URL: https://web.archive.org/web/20170330230535/http://www.worldenergy.org/wp-content/uploads/2013/09/Complete_WER_2013_Survey.pdf
5. Островський А. М. Генеза цивільно-правового регулювання договору постачання енергетичних ресурсів через приєднання

мережу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 122–125.

6. Кориневич А. А. Місце міжнародного енергетичного права в системі сучасного міжнародного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2011. 224 с.

7. Камінська Н.В., Куненко І.С., Камінський А.І. Екологічне право : навч. посібник К.: Дакор, 2013. 248 с.

8. Фортов В., Макаров А., Митрова Т. Глобальна енергетична безпека: проблеми і шляхи розв'язання. *Вісн. НАН України*. 2007. № 8. С. 40–50.

9. Статут Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії (IRENA) 26 січня 2009 р.; Про приєднання України до Статуту Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії (IRENA): Закон України № 2222-VIII від 5 грудня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j02#Text

10. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 № 555-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 155.

11. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: навчальний посібник/ вид. друге, допов. і перероб. К.: КНТ, 2010. 280 с.

12. Bradbrook A. Green Power Schemes: The Need For A Legislative Base. *Melbourne University Law Review*. 2002. Vol. 26. P. 15–31.

13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_(body).pdf)

14. Борцевич П.С. Міжнародно-правове регулювання фізичного захисту ядерних матеріалів: автореф. дис. ... кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право/Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2008. 19 с.

15. Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, IAEA INFCIRC/274/Rev. 1, IAEA, Vienna (1980); Amendment to the Convention on the Physical Protection of Nuclear Material. NIS Export Control Observer. 2005 July. P.17.

16. Що таке енергетична безпека і чому це надважливо для України? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/partner/energobezpeka/>; <https://energysecurityua.org/ua/u-fokusi/shcho-take-enerhetychna-bezpeka-i-chomu-tse-nadvazhlyvo-dlia-ukrainy/>

17. Енергетична безпека URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/energetychna-bezpeka>

18. Prysiazhniuk Y. Legal Basis and Stages of Ukraine's Cooperation with the EU in the Field of Alternative Energy). *International Relations Review*. 2019. № 6. P. 140–153.

Bortsevych P.S.

LEGAL REGULATION OF SECURITY OF SOME ENERGY RESOURCES

The purpose of the article is to analyze the state of legal regulation of ensuring the safety of some energy resources, as well as to identify the main problems in this context and ways to solve them. Its achievement involves the study of existing scientific sources and the legal framework related to energy resources, energy sources, and the appropriate institutional mechanism. This presupposes the use of interdisciplinary research methodology, primarily comparative, dialectical, formal-legal, hermeneutic, systemic, and other methods.

In modern science, in fact, unified definitions of «energy», «energy resources», as well as «security», «security of energy resources» have not been formed; there are no unified approaches to their qualification, interpretation, typology, etc. Energy resources

or energy sources are usually interpreted as material objects in which energy, suitable for human use, is stored. In general, they are divided into two groups: primary (oil, natural gas, coal, oil shale, river and sea water, geysers, wind, etc.) and secondary (combustible or fuel, thermal and excess pressure). Moreover, the first are divided into renewable and non-renewable, anthropogenic ones are becoming more and more widespread and important, and most of them are characterized by various safety characteristics and risks, threats.

Despite numerous international standards adopted at the universal, regional, and supranational levels regarding various energy resources, the safety of their extraction, transportation, consumption, energy security in general, as well as laws and other regulatory acts of the national level, there are a number of problems that require solution. Thus, the special nature and terminological inconsistency regarding the interpretation of energy, energy resources, the imperfection of legal regimes for the use of some of them, the ineffectiveness of international guarantees and other problems in this context make it necessary to modernize the mentioned acts, the institutional mechanisms provided for by them to ensure the safety of energy resources, physical protection of nuclear materials, further harmonization of energy legislation with EU law, ensuring energy security and energy independence of Ukraine

Key words: energy security, energy resources, energy sources, international standards, physical protection of nuclear materials, state policy, legal regulation, provision.